

Slagverksutdrag

Att spela tre standard utdrag på tre olika sätt

Benjamin Sandberg

Självständigt arbete (examensarbete), 15 högskolepoäng
Konstnärligt kandidatprogram i klassisk musik
Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet
VT 2020

Författare: Benjamin Sandberg

Arbetets rubrik: Slagverkssutdrag, att spela tre standard utdrag på tre olika sätt

Arbetets titel på engelska: Percussion excerpts, to play three different excerpts in three different ways

Handledare: Johan Norrback

Examinator: Tilman Skowroneck

Nyckelord: The Bolt, xylophone, Scheherazade, snare drum, tambourine, Daniel Nordberg,

ABSTRACT

This study is about how to play the Bolt by Dmitri Schostakovich, Daniel Nordbergs tambourine-etude and the snare drum part in the third movement from Scheherazade by Rimskij- Korsakov in three different ways according to Roger Carlsson (percussionist at the Gothenburg symphony orchestra), Daniel Berg (percussion soloist) and Benjamin Sandberg (author). The author records and plays all the excerpts for four other professional musicians to see which recording they preferred the most. Just as in a real audition non-percussionists are also judging the performer when applying to a percussion position. In the end the four musicians listen to the parts again with video and audio recording to see if their choice still are the same even if they can see the performer.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och Frågeställningar	4
Metod	5
Utdragen	6
Scheherazade	6
Roger Carlssons variant	6
Daniel Bergs variant	6
Min variant	7
Bulten	7
Roger Carlssons variant	7
Daniel Bergs variant	8
Min variant	8
Nordbergs tamburin-etyd	8
Rogers variant	9
Daniels variant	10
Min variant	10
Resultat	11
Scheherazade	11
Bulten	12
Nordbergs tamburin-etyd	12
Slutsats	13
Källförteckning	14

Inledning

Bakgrund

Som klassiskt skolad musiker måste jag vinna en provspelning för att få chansen till provanställning och senare fast anställning i en orkester eller musikkår. Därför är det en viktig del i mitt liv att ha koll på de olika utdragen som skickas ut i samband med provspelningarna. Efter de senaste provspelningarna jag ansökt till har jag noterat att tre utdrag funnits med i samtliga utdragslistor: Bulten för xylofon av Dmitri Schostakovich, Daniel Nordbergs tamburin-etyd och passagen för virveltrumma i tredje satsen från Rimskij- Korsakovs Scheherazade. Mina lärare Roger Carlsson (Stämledare för slagverkarna i Göteborgs Symfoniker), Daniel Berg (Marimbasolist och kompositör), och Hans Hernqvist (pukslagare i Göteborgs Symfoniker) har olika åsikter om hur dessa utdrag ska framföras gällande framförallt olika tekniker och fraseringar. I slutändan är det upp till mig att spela stycket så som jag känner mig mest bekväm med och vad jag tycket låter bäst.

Syfte och Frågeställningar

Syftet med arbetet är att förbereda mig för kommande provspelningar och undersöka några möjliga tolkningar av tre viktiga utdrag. Genom att fråga mina lärare, Roger Carlsson och Daniel Berg hur dem vill att utdragen ska spelas kan jag med deras underlag komma fram till hur min personliga variant kommer låta. Eftersom att arbetet främst handlar om hur man ska spela i en provspelningssituation kommer jag även undersöka om det jag spelar upplevs annorlunda ifall man ser mig spela än att bara lyssna på en ljudfil. Jag har valt ut några känsliga passager i samtliga tre utdrag som väckt en del frågeställningar:

Scheherazade

Vilken handsättning borde användas i starten och varför?

Bulten

Ska alla tremolos som är noterade spelas?

Ska det vara ett genomgående strikt tempo eller ska det finnas utrymme för dragningar?

Nordbergs tamburin-etyd

Hur ska pianissimo-tremolot spelas i takt 3 för att därefter spela ett forte?

På vilket sätt ska för-slagen spelas i takt 5 och 6 ?

Hur ska diminuendot i takt 11 spelas för att på bästa sett spela fortsättningen i takt 12-15 med tanke på för-slagen i takt 14-15 ?

Hur borde figurerna spelas i B-delen?

Varför har jag valt att spela som jag gjorde i slutändan?

Metod

Under arbetets gång har jag skickat samtliga utdrag till Roger Carlsson, Hans Hernqvist och Daniel Berg med mina frågeställningar. Därefter har jag spelat in uttagen som varje lärare vill att det ska låta. Dessvärre fick jag endast svar från Roger Carlsson och Daniel Berg.

Till sist har jag gjort ytterligare en inspelning som jag vill att det ska låta efter att jag fått fått höra och spela som mina lärare hade valt att spela. Dessutom har jag lyssnat på inspelningar och sett på partitur för att hjälpa mig själv att skaffa en egen bild på hur jag tycker att utdragen skall spelas och låta.

Jag spelade in med film- och ljud-upptag för att i slutändan få spela upp dessa för musiker ifrån Livgardets Dragonmusikkår som jag jobbade med under tiden.

Inspelningarna spelade jag upp utan att berätta vems variant de fick lyssna på.

Tamburinaryden spelade jag upp en gång utan bild och en gång med både bild och ljud för att se ifall de tyckte att det blev någon skillnad när man såg personen som spelade.

I december 2019 när jag påbörjade arbetet sökte jag på GUs databas efter information om hur de tre utdragen jag valt ska spelas. Efter att inte fått fram något där lånade jag The Cambridge Companion to Percussion, editor Russell Hartenberger för att söka efter svar där.

Efter att ha misslyckats hitta något där att hänvisa min arbete till konstaterade jag att det inte finns någon forskning på hur utdragen ska spelas.

På Scheherezade studerade jag partituret för att se om notbilden kunde hjälpa mig i mina studier om vilken handsättning som används.

Jag intervjuade Roger Carlsson och Daniel Berg (se bifogade filer) där dem fick redogöra efter flera års erfarenhet hur de utvalda utdragen ska spelas.

Utdragen

Scheherazade

Det är inte förvånande att de tio takterna efter bokstaven D i tredje satsen från Rimskij- Korsakovs Scheherazade förekommer under slagverksprovspelningar. Den spelande måste hitta en lugn i sig själv och se bortom nervositeten för att kunna spela en svag och snabb rytmisk figur.

Exempel 1, N. Rimskil-Korsakov *Shehearzade*, virveltrumstämman bokstav D.

Roger Carlssons variant

Carlsson spelar alla figurer med handsättningen HHVVHH-V HHH med en mindre accent på den sista vänstern. Detta för att man tydligt ska höra skillnad på de två figurerna i varje takt. Han börjar med högerhand för att han är högerhänt och anser att det är säkrast att börja med sin starka hand. I starten från bokstav D spelar han ett piano+, dvs lite starkare än vad man eventuellt skulle kalla ett piano för att det ska bli tydligt med diminuendot som kommer i takten efter D.¹

Daniel Bergs variant

Berg hade spelat de tre första takterna med tydlig nyanserad skillnad där piano pianissimot representerar det allra svagaste han kan spela. Handsättningen på första figuren blir enkelslag med start på höger hand och den resterande figuren spelar han med höger hand. Sen tycker han att man alltid måste anpassa sina nyanser beroende på lokal, trumma, stockar och sammanhang.²

¹ Roger Carlsson om utdrag, 5:05-5:40; Inspelning 4, Carlsson Scheherazade.

² Daniel Berg om utdrag, 2:50-3:00; Inspelning 8, Berg Scheherazade.

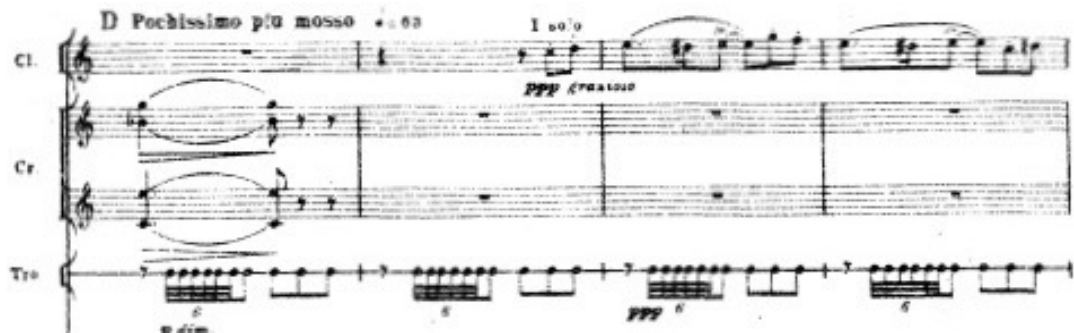
Min variant

Efter att ha testat de olika förslagen från mina lärare valde jag att spela figuren VVHHVV-H

HHH. Det är helt enkelt för jag

tycker att fraseringen som uppstår

låter lite svängigare än när jag startade med min högra hand eller om jag spelar med enkelslag. Efter att studerat partituret så ser en att det är en tydlig triolkänsla under hela passagen i och med att det är skrivet som en sextolunderdelning. Jag fastnade för en inspelning med Russian Philharmonic dirigerat av Dimitri Jurowski. Deras trumslagare spelar med vänster hand först och avslutar med höger och resterande åttondelar med höger hand.³

Exempel 2, N. Rimskil-Korsakov *Shehearzade*, partitur, bokstav D.

Bulten

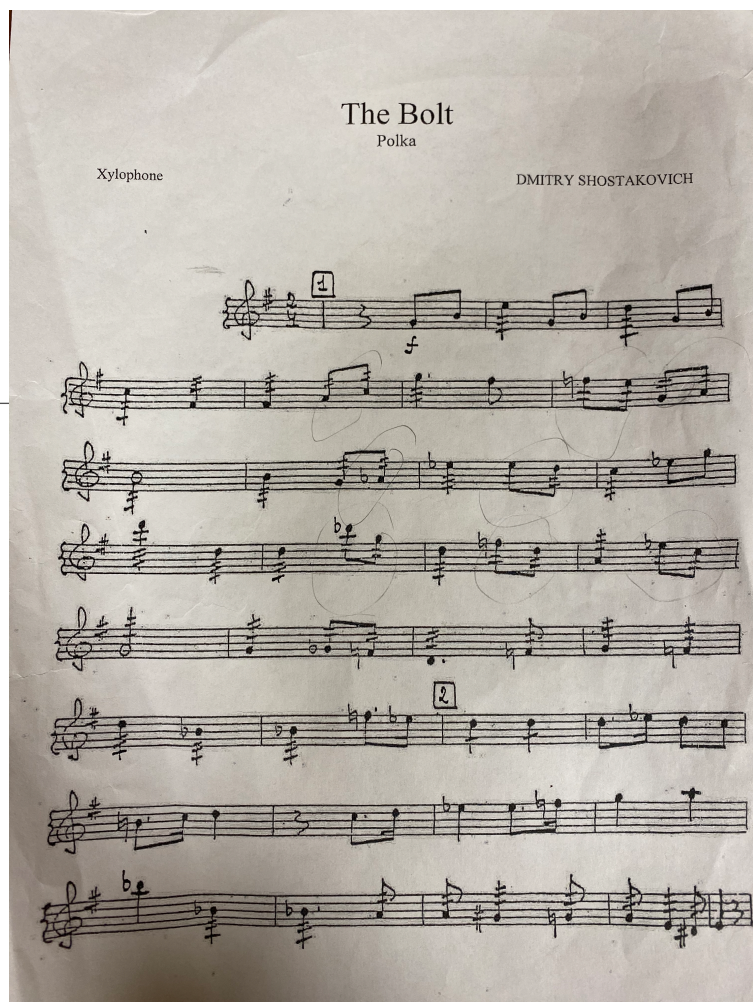
Bulten av Dimitri Shostakovich är en xylofonsolosats. På en provspelningen får slagverkaren visa på musikalitet med tanke på frasering och teknik på xylofonen.

Roger Carlssons variant

Roger hade spelat som det står med tremolon, speciellt i en provspelningssituation med genomgående

³ Inspeining 12, Sandberg Scheherazade.

Exempel 3, Dmitrij Sjostakovitj, *The Bolt*, xylofonstämman s1.

strikt tempo.

Tremolona på sista raden hade han bundit ihop och spelat legato.

Alla tremolon hade han spelat så öppna som möjligt och försökt att få till en lång ton instället för massa slag.⁴

Daniel Bergs variant

Daniel hade spelat Bulten som om han spelat ett blåsinstrument eller sjungit för att själv hitta en naturlig frasering. Han hade föredragit att spela alla tremolon som står men så legato som möjligt och då inte forcerat tremolona. Om han hade fått spela på en xylofon som klingar bra hade han inte spelat tremolona som är inringade på bilden. I andra takten på femte raden hade han dragit lite på tempot annars hade han spelat någorlunda strikt.

På sista raden från andra takten till och med slutet hade han spelat upptakterna utan tremolo. ⁵

Min variant

Under arbetets gång hittade jag en favorit bland alla inspelningar av Bulten som jag lyssnat på: Shostakovich: Symphonies Nos. 2 & 3; The Bolt med Göteborgs symfoniker och Neeme Järvi hållandes i taktpinnen.

I inspelningen spelar slagverkaren som i detta fall är Roger Carlsson bort alla inringade tremolon(se bild) efter Järvis önskan. Tempot är lite svävande fast ändå med en riktning framåt. På sista raden binds alla tremolon ihop.

Jag spelar som på inspelningen med förhoppning av att skilja mig från övriga provspelare och då på lättare sätt bli ihågkommen av juryn som sitter bakom skärmen. ⁶

Nordbergs tamburin-etyd

Skriven av Daniel Nordberg 1999 till Göteborgs symfonikers slagverksprovspelning. Utdraget är en blandning av diverse tamburinutdrag från den klassiska

⁴ Roger Carlsson om utdrag, 2:50-4:00; Inspelning 3, Carlsson Bulten.

⁵ Daniel Berg om utdrag, 4:47-5:59; ⁵ Inspelning 7, Berg Bulten.

⁶ Inspelning 11, Sandberg Bulten

slagverksrepertoaren. I det utdraget testas slagverkaren på att spela olika typer av tremolon (skaka tamburinen, dra tummen mot skinnet så att det skapas en friktion, dra långfingret mot skinnet att det skapas en friktion etc) och snabba rytmiska figurer i olika dynamiker.

Norberg: Tambourine GSO -99

Exempel 4, Daniel Nordberg, *Nordberg: Tambourine GSO-99*, från takt 1 till 15 (Del A).

Rogers variant

Roger väljer att hålla tamburinen i vänster hand sitter på en hög stol då han kan använda sina knän till hjälp till att bland annat hålla mot tamburinen för att dämpa den. Tremolot i takt tre spelar han med långfingret på en något lutat tamburin för att lättare få ingång jinglarna. Därefter spelar han med tamburinen upprätt mot knät och slår med högerhanden. Högerhanden startar varje figur. Förslagen drar han ihop så snabbt som möjligt och accentuerar huvudslagen att det hörs en tydlig skillnad på för-slag och huvudfiguren.

Exempel 4, Daniel Nordberg, *Nordberg: Tambourine GSO-99*, från takt 25 till 34 (Del B).

I tremolot med diminuendo i takt 11 spelar han genom att skaka tamburinen i huvudhöjd och sänker sedan tamburinen mot knät. Samtidigt skakar han tamburinen med mindre energi. Därefter vänder han upp tamburinen och låter skinnet vila på knäskålen. Figurerna i takterna efter spelar han med sitt högra långfinger och förslagen spelar han med ring-,lång-, pekfingret och huvudslaget med en accentuerad tumme. Från B-delen spela han det svaga partiet med skinnet av tamburinen mot knät och använder två händer. Högerlångfinger spelar tremolon och vänsterhanden spelar försiktigt huvudslagen lång fram på tamburinen. I den sjunde takten förflyttar han snabbt vänsterhanden så att den håller i tamburinen igen, fortfarande med

tamburinen lutad mot knät. Då kan högerhanden spela de sista tre takterna i utdraget. På så sätt kan vänster hand ta upp tamburinen och vara förbered på det som kommer efter⁷.

Daniels variant

Daniel hade suttit på en stol och vänt på tamburinen med slagskinnet ner samtidigt som han spelar pianissimot med höger långfinger i takt 3. Följande figurer spelas då med slagsinnet mot knät och högerhanden på baksidan av knät. För-slagen blir då högerhand-knä och huvudslag med högerhand. I takt 10-11 spelar han tremolot med högerhand på tamburinen så att han kan kontrollera dynamiken på ett annat sätt. Följande figurer spelar han med pek- och långfingret längst fram på tamburinen. Förslagen i takt 15-16 spelar han också längst fram på tamburinen med ring-, lång- och pekfingret med avslut av tummen.

I B-delen håller Daniel i tamburinen med vänster hand och spelar alla tremolon med långfingret avslutandes med tummen.⁸

Min variant

Den här etyden har följt med mig i många år och det är fortfarande svårt att bestämma sig för hur det ska låta och vilka tekniker en ska använda sig av. Tillslut har jag kommit fram till att Rogers variant är säkrast till en provspelning. Men för att göra fortissimot tydligare i takt fem vänder jag tamburinen upp och ner samtidigt som jag spelar det svaga tremolot i takten innan precis som Daniels variant. Att hålla tamburinen upp och ner spelandes mot knät och högerhand skapar enligt mig en kraftigare volym. Anledningen till att jag inte följer Daniels variant i takt 10-11 är för att högerhanden hållandes på tamburinen dämpar av en hel del av klangen och volymen.

I partiet efter tycker jag att man mest hör jinglarna på tamburinen och inte det varma och mjukare tamburinljudet som man får när man följer Rogers variant.⁹

⁷ Roger Carlsson om utdrag, 10:05-13:34; Inspelning 1, Carlsson Tamburin A-del, Inspelning 2, Carlsson Tamburin B-del.

⁸ Daniel Berg om utdrag, 12:30-16:25; Inspelning 5, Berg Tamburin A-del, Inspelning 6, Berg Tamburin B-del.

⁹ Inspelning 9, Sandberg Tamburin A-del, Inspelning 10, Sandberg Tamburin B-del.

Resultat

Efter att jag gjort alla inspelningar spelade jag upp dem för fyra musikanter som jobbar i Livgardets dragonmusikkår. Så här tyckte dem om utdragen.

10

	Lars Almqvist Trumpet	Cajsa Hägglund Tuba	Anton Johansson Horn	Mikael Welin Trombon
Rogers variant			NordbergA	
Daniels variant		NordbergA NordbergB Bulten	Bulten	
Min variant	NordbergA NordbergB Bulten Scheherezade	Scheherezade	NordbergB Scheherezade	NordbergA NordbergB Bulten Scheherezade
Rogers variant med bild				
Daniels variant med bild		Nordberg	Nordberg	
Min variant med bild	Nordberg			Nordberg

Scheherazade

Vilken handsättning borde användas i starten och varför?

Utifrån tabellen är handsättningen VVHHVV-H HHH bedömt mer uppskattad i Scheherazade än de andra varianterna som spelades in.

De medverkande i tabellen har blivit informerad om och godkänt att deras namn skrivs ut i tabellen.

Bulten

Ska alla tremolos som är noterade spelas?

Ska det vara ett genomgående strikt tempo eller ska det finnas utrymme för dragningar?

I Bulten borde den som spelar ha en mix mellan min och Daniels variant. Det ser inte ut att göra någon större skillnad att spela alla tremolon eller inte. Däremot uppskattade musikanterna en variant med dragningar mer.

Nordbergs tamburin-etyd

Hur ska pianissimo-tremolot spelas i takt 3 för att därefter spela ett forte?

På vilket sätt ska för-slagen spelas i takt 5 och 6 ?

Pianissimotremolot i takt 3 borde spelas med långfingret samtidigt som tamburinen vänds för att få slagskinnet nedåt. För-slagen efter borde spelas högerhand, knä och huvudslag med högerhand.

Hur ska diminuendot i takt 11 spelas för att på bästa sett spela fortsättningen i takt 12-15 med tanke på för-slagen i takt 14-15 ?

I takt 11 borde man skaka tamburinen med vänsterhand samtidigt som man sänker vänsterhanden nedåt mot knät så att slagskinnet vilar mot vänster knä när man spelar de följande figurerna. För-slagen i takt 14-15 borde spelas ring-, lång- och pekfinger med tummen på huvudslaget.

Hur borde figurerna spelas B-delen?

I B-partiet borde figurerna spelas med skinnet av tamburinen mot knät och använda två händer. Höger långfinger spelar tremolon och vänsterhanden spelar huvudstaden långt fram på tamburinen. I den sjunde takten förflyttas vänsterhanden att den håller i tamburinen fortfarande lutad på knät och högerhanden spelar de sista tre takterna i utdraget.

Slutsats

Under arbetes gång har covid-19s framfart försvårat min undersökning genom att alla musikhögskolor i Sverige stängdes vilket resulterade i att jag inte kunde få tag på bra inspelningsutrustning eller instrument. Därför kan det ha påverkat min undersökning eftersom att man inte hör dynamiska skillnader lika tydligt med min inspelningsmikrofon på telefonen. Kanske att resultatet hade varit annorlunda då. Jag tänker specifikt på Daniel Bergs variant i Nordberg etyden, A-delen sista två takterna: De för-slagen hörs knappt egentligen men telefonens mikrofon höjer dynamiken vid de rytmiska figurerna för att skapa en så jämn ljudbild som möjligt. I sheherazade-utdraget hör man nästan ingen skillnad alls dynamiskt eller olika tydligheter i trumman med telefonens mikrofon.

Jag valde att spela upp mina inspelningar för andra instrumentalister än slagverkare just för att få ett neutralt svar av vad som lät bäst. Resultatet skulle med säkerhet vara helt annorlunda om jag bara skulle frågat slagverkare eftersom att man förmodligen redan är färgad av tekniken man själv redan spelar ifall man spelat utdragen tidigare.

Tabellens resultat visar ungefär det jag hade förväntat mig. Givetvis räknade jag med att mina varianter skulle vara bäst, jag hade ju inte valt att spela på ett sätt jag inte tycker är det bästa. Intressant är att både Lars Almqvist och Mikael Wellin gillade mina varianter bäst. Dessa två är de äldsta och mest erfarna musikerna av alla jag frågade. Detta kanske betyder att jag inte är så långt ifrån att vinna nästa provspelning.

Källförteckning

Litteratur

Hartenberger, Russell (red.), *The Cambridge companion to percussion*, Cambridge University Press, Cambridge, 2016

Noter

Sjostakovitj, Dmitrij, *Bolt soč. 27 : balet v trech dejstiojach, semi kartinach*, DSCH, Moskva, 1996

Nordberg, Daniel, *Nordberg: Tambourin GSO -99*, 1999, från marinens musikkår 2019

Rimskij-Korsakov, Nikolaj, *Scheherazade op. 35*, Luck's Music Library, Madison Heights, Mich., 200n

Inspelningar

Shostakovich: *Symphonies Nos. 2&3; The Bolt*, Gothenburg Symphony Orchestra dir. Neeme Järvi, recorded 2001

Rimsky-Korsakov. *Scheherazade. Movement 3*, Russian Philharmonic - Moscow City Symphony, dir. Dmitri Jurowski recorded mars 25th 2013

Personlig kommunikation

Carlsson, Roger; slagverkare i Göteborgs Symfoniker och lärare på högskolan för scen och musik. Intervju December 12, 2019

Berg, Daniel; Slagverkssolist och lärare på Högskolan för scen och musik. Intervju Februari 22, 2020 ¹¹

Bilagor

Intervju med Roger Carlsson

Intervju med Daniel Berg

Inspelning 1, Carlsson Tamburin A-del

Inspelning 2, Carlsson Tamburin B-del

Inspelning 3, Carlsson Bulten

Inspelning 4, Carlsson Scheherazade

Inspelning 5, Berg Tamburin A-del

Inspelning 6, Berg Tamburin B-del

¹¹ Både Daniel Berg och Roger Carlsson har godkänt att medverka i examensarbetet

Inspelning 7, Berg Bulten
Inspelning 8, Berg Scheherazade

Inspelning 9, Sandberg Tamburin A-del
Inspelning 10, Sandberg Tamburin B-del
Inspelning 11, Sandberg Bulten
Inspelning 12, Sandberg Scheherazade